

MAGAZIN

cultural-istoric și de informație

REVISTĂ A ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI

DIRECTOR: VASILE TODI

REDACTOR-ȘEF: ȘTEFAN TARJOC

DECEBALUS PER SCORILLO

Octavian Doclin mă așteaptă la gară. Toate sunt puse la punct, Caius E. Oancea este la bibliotecă. Nu a vrut să mă primească acasă, nici pe el nu l-a primit. Seamănă perfect cu Tata Oancea, spune poetul. Când l-am văzut, am avut impresia că-l văd pe Tata Oancea. Și vocea îi seamănă. Tavi l-a cunoscut pe Tata Oancea, când era elev, îl vizita la Bocșa și bătrânul îl cultiva. Nici unul dintre fiii lui nu l-a moștenit așa cum l-a moștenit domnul Caius. Până și hainele, chiar și hainele păreau a fi aceleași.

În sala de lectură a bibliotecii județene e cald, de serviciu e o doamnă care se bucură că mă vede. Pot să stau de vorbă cât vreau, nu deranjez pe nimeni. Tovarășul director este plecat. E pe teren. Dacă am nevoie de ceva...

Suntem în sala de lectură a bibliotecii județene, focul duduie în sobă, pe pereți veghează pozele mai-marilor. Caius Oancea zâmbește, zâmbește, cu

ce oare îmi poate fi el de folos? Domnul poet i-a spus că lucrez la o carte despre literații reprezentativi ai Banatului. Și că am scris o carte despre Mircea Eliade. E o onoare pentru el să mă ajute. Trăsătura principală a Tatălui era, crede Caius Oancea, dragostea pentru copii. Își iubea foarte mult copiii. Ei erau foarte izolați, fiindcă Tatăl lui nu le dădea voie să se întâlnească, să ia contact cu alții. Nu permitea nici un contact cu copiii din sat. Venea înaintea lor când ieșeau de la școală. O dată, mai târziu, când el mergea la școală la Reșița și a întârziat, a luat-o pe jos până în oraș, să-l găsească. Voia să aibă o facultate. Se dădea peste cap să achite taxele. La Oravița erau scutiți de taxe, fiindcă era un director care îi iubea. În schimbul taxelor, el lega volumele din biblioteca liceului.

După liceu, s-a înscris la Facultatea de Istorie-Geografie. Asta se întâmpla

ADEVĂRUL LUNII

Trăiesc din 1987 în Franța și n-am văzut niciodată, sau foarte rar, corsesori africani, magrobini, chinezi, vietnamezi, etc. De ce sunt vizibili în orașele Franței, cu mâna întinsă, în primul rând țiiganii români, ială o întrebare care mă deranjează pentru că mă tulbură.

Matei Vișniec

în 1934. La Facultatea de Istorie-Geografie i-a avut profesori pe Mehedinți, G.C. Giurescu, Lambrino, Demostene Russo, Tudor Vianu, Vintilă Mihăilescu. A fost la seminarile lui Eliade. În vacante lucra cu Gusti, Stahl, Herseni. La Fundațiile culturale. El cartografia, făcea ridicări de teren, era foarte bun la desen, era foarte meticolos, hărțile lui erau impecabile. Hărțile lui — exemple. Desenele, fără greșală. Profesorul Gusti se arăta mulțumit de el. Guști l-a ajutat și pe el. A făcut o expoziție pentru Dresda și l-a rugat pe el să scrie

(continuare în pag. a 2-a)

Cornel UNGUREANU

Noi și animalele

În legislația celor mai multe țări există prevederi referitoare la protecția animalelor. Am cita între altele Italia care a adoptat în anul 2004 o lege potrivit căreia, pisicile, câinii etc. au dreptul la o viață decentă și la un tratament uman. Cine maltratează, ține în detenție, abandonează sau ucide un animal riscă un an de închisoare sau o amendă de la 1.000 până la 10.000 de euro. În orașe există spații cu căsuțe pentru pisicile vagabonde, iar la mare sunt hoteluri unde pot fi adăpostiți și câinii, iar pe plajă sunt locuri speciale cu umbră și asistență medicală. Tot în Italia, dar nu numai acolo,

(continuare în pag. a 2-a)

NICOLAE
Mitropolitul Banatului

Poezii ai tuturor vromurilor

Lucian AVRAMESCU

Mai lasă-mă iubito, doar o clipă să dorm la subsuoară întâmplării nu-mi prapioni belciugul de aripă vreau să mai zbor o noapte cu cocorii

Nu-mi apreta pulpana mea de zeu cartofii pai nu-s hrana mea cerească al nebuniei mele minereu nu vreau sub aragaz să se topească

Mai lasă-mă călare pe butoaie în pivnița sublimelor candori s-o fac de mânăz, de țap s-o fac, de oaie să-mi bată floarea vinului în nări

Ți-oi face mulți copii în consecință voi sta cuminte în preascurtu-ți lanț dacă amâni cea clipă de căință când dinții casnici m-or pătrunde - cranț.

RUGA DE NEÎNSURARE

“ODIHNIND” ÎN BIBLIOTECĂ

Singura consolare a intelectualului român, de ieri de azi ori de mâine, e luminată de memoria selectivă a istoriei, care reține numele ticăloșilor, în acel loc în care, pentru ai afla, trebuie să dai la o parte eșarfa rușinii. Luați cazul lui D.B. Racovitza - Spinx, un obscur cronicar dramatic, care la premiera piesei “D’ale Carnavalului”, a organizat o cabală, la capatul căreia a fost fluierată lucrarea lui Caragiale. Cine își mai amintește astăzi de dânsul?

Un om mai perfid decât cardinalul Richelieu al Franței secolului al XVII-lea, l-am numit pe Henry Kissinger, trebuie crezut atunci când spune că la nivelul relațiilor dintre state, noua ordine va fi asemanatoare sistemului de state europene

al secolelor XVIII și XIX. Ea va conține cel puțin șase mari puteri - SUA, Europa, China, Japonia, Rusia și probabil India.

Principiile pe care Pippi din Ultimul Don al lui Mario Puzo le-a pregătit fiului său, ar trebui discutate în școli, la orele de dirigenție, dacă ele mai există astăzi. Aceste principii de comportament sunau astfel: niciodată să nu se înfurie la auzul unei ofense, niciodată să nu-și trădeze sentimentele, să câștige respectul oamenilor prin fapte nu prin vorbe, să-și respecte rudele de singe, jocurile de noroc să fie o distracție, nu un mod de a-și câștiga existența. Să-și iubească tatăl, mama, sora, dar să se ferească de dragostea altor femei, în afară de soție.

Vasile TODI

ANUL XVI
NR. 8 (198)

AUGUST
GUSTAR

Tel. 0721.935.392 Fax: 021.519.9551
WWW.MAGAZINMR.RO MAAGAZINMR@YAHOO.COM

ISSN:
1457-2700

2010

NOI ȘI ANIMALELE

☛ (urmărire din pag. 1)

se intenționează adoptarea unor măsuri care să ia sub ocrotire animalele aflate în atenția vânătorilor și pescarilor, ba chiar a celor din circuri și grădini zoologice. Pentru a apăra focile masacrate în Canada, guvernul italian a interzis importul pieilor de focă.

Alte țări, precum Spania, au mers mai departe. Aici primul ministru a propus să ofere o protecție morală și legală maimuțelor. Cu proiectul „Marea maimuță”, Spania va fi prima țară europeană care le va garanta primatelor drepturi fundamentale, la fel ca și cele ale omului (Iulia Brânză-Mihăileanu, *Și animalele trebuie să intre în Europa*, în rev. „Formula AS”, an. XVI, nr. 724 (26), 3-10 iulie 2006, p. 9).

Care este însă poziția creștinismului în problema relației omului cu animalele? Dintru început vom pleca de la ceea ce găsim scris în Cartea Sfântă. Aici se spune despre Iisus Hristos Domnul că, aflându-se în pustie patruzeci de zile, a fost „împreună cu animalele” (Marcu 1,13). Urmându-l exemplul, ucenicii Săi erau siguri că „orice fel de animale și de păsări, de târătoare și de vietăți se domolesc de firea omenească” (Iacov 3, 7). Renunțând însă la citate, vom spune că opinia generală care se desprinde din Biblie este că ființele umane și animalele formează împreună o comunitate (Geoffrey Parrinder, *Dicționarul creștinismului*, traducere de Virgiliu Păcurețu, București, 1998, p. 29). Drept urmare unii și celelalte trebuie să se afle în relații din cele mai apropiate.

Dincolo de modul cum a fost concepută teoretic această relație dintre oameni și animale, important e să aflăm cum s-a pus ea în aplicare de-a lungul vremii. Lămuriri în această privință ne aduce istoria. Concludente sunt viețile primilor creștini și apoi a celor ce i-au urmat de-a lungul vremii (vezi mitropolit dr. Alexandru Nicolescu, *Sfinții și animalele*. Blaj, 1939).

Un prim exemplu ne oferă Sf. Macarie Egipteanul (305-390), unul din cei dintâi Părinți ai pustiei. Despre el se spune că într-o zi, pe când se ruga, fu cercetat de o hienă venită din fundul deșertului, purtând în gură pe unul din pușorii ei pe care i-l depuse la picioare cu un geamăt de durere. Sfântul observă că mica vietate era oarbă. Cuprins de milă, îi puse puțină salivă pe ochi și rosti o scurtă rugăciune după care aceasta își dobândi vederea. Ziua următoare hiena veni la picioarele sfântului, aducându-i ca recunoștință o piele de oaie.

Biograful Sfântului Maxim de la mănăstirea Limon, trăitor în veacul al VI-lea, relatează că aflându-se acesta pe câmp împreună cu frații săi călugări și îndeletnicindu-se cu agricultura, se apropie de el o scroafă sălbatică ce îi lungea picioarele. Drept mulțumire, sfântul îi dădu o bucată de pâine și-i spuse: „Mănâncă din pâinea noastră, dar la rândul tău nu uita să aduci la mănăstire din rodul ce-l porți”. În dimineața următoare scroafa reveni aducând șapte mici purceluși drept recunoștință.

Un alt sfânt renumit pentru relațiile sale cu animalele este Francisc din Assisi (1182-1226). Pe vremea sa orașul Gubbio era terorizat de lupi. Sfântul merse aici și cu mult curaj intră în pădurea unde se aflau fiarele. Aici fu repede întâmpinat de un lup dar, fără să-i fie frică, se apropie de acesta, făcu asupra lui semnul crucii și-i spuse: „Frate lup, vino aici! în numele lui Hristos îți poruncesc să nu mai faci nici un rău cuiva. Ești foarte rău, rănești și mănânci făpturile lui Dumnezeu, și nu numai animalele, ci și oameni creați după asemănarea Lui. De aceea ai merita să fii tras în țepă ca hoții și asasinii. Toată lumea țipă și crăcnește împotriva ta. Dar eu vreau să fac pace între tine și locuitorii din Gubbio”. Lupul dădu din coadă și-și plecă urechile în semn că acceptă. Dar nu era de ajuns. Trebuia să promită că renunță să mai facă rău, ceea ce el și făcu punându-și laba în mâna lui Francisc (Julien Green, *Fratele Francisc*, traducere de Maria Ivănescu, București, 1995, p. 286).

Și în vremea noastră bunii creștini întrețin relațiile cele mai apropiate cu animalele. Un exemplu a oferit Konrad Lorenz care a publicat cartea intitulată semnificativ *El vorbea cu mamiferele, cu păsările și peștii* (Paris, Editura Flammarion, 1968; vezi prezentarea acestei cărți în suplimentul cotidianului „Le Monde”, nr. 7380, sâmbătă, 6 octombrie 1968, p. VI).

Abordarea acestei teme ne duce la concluzia inevitabilă și anume că se impune adoptarea unui comportament, altul decât cel obișnuit, față de animalele cu care suntem în contact și, mai ales, față de acelea care ne ajută în ducerea la bun sfârșit a multora din activitățile noastre zilnice.

☛ (urmărire din pag. 1)

textele explicative; l-a plătit bine pentru asta. Cu Victor Ion Popa a lucrat la Muzeul Satului. Am auzit de Victor Ion Popa?

Era un student foarte bun, la examenele cu Mehedinți și Giurescu lua mereu bilă albă. Într-o iarnă umbla într-un costum cam subțirel și atunci un coleg îi spuse: du-te la ministrul Manoilescu și laudă-te că ai luat bilă albă la Giurescu și la Mehedinți. S-a dus și Manoilescu a dat telefon la croitorul lui să-i facă un palton. Manoilescu l-a invitat să îl mai viziteze.

DECEBALUS PER SCORILLO

Tatăl meu îi cunoștea pe unii dintre profesori. Pe Octavian Neamțu, care a avut un rol atât de important la Fundații, îl știa din Banat. îl cunoștea și pe Rădulescu-Motru: acesta îl sprijinea financiar.

Eu locuiam la căminul bănățean din Piața Amzei. între cei care ne aflam în cămin în perioada aceea se număra și Iosif Drăgan, istoricul și tracologul. Am făcut apoi frontul. Cu divizia 11 infanterie am intrat în Ardeal. După război, am ocupat o catedră la Reșița. Când a venit Dorin Pavel și a făcut barajul de la Văliug, m-a luat la el. M-am dus fiindcă salariul era mai bun. Ca profesor aveam abia 560 de lei, Dorin Pavel mi-a ridicat salariul la 1.200. Era o sumă pe vremea aceea. La Văliug am fost coleg cu Octavian Bucuța, fiul scriitorului Emanoil Bucuța.

În perioada aceea Caius se întâlnea foarte des cu Tata Oancea. În ultimii ani de viață, tatăl lui era preocupat de originea cuvintelor. Credea că majoritatea etimologiilor sunt greșite. De ce cutare cuvânt, zicea el, e socotit de origine slavă când e posibil ca și noi, si slavii să-l fi luat din același fond comun? Făceau liste de cuvinte românești pe care lingviștii le considerau de origine slavă.

Tata Oancea ar avea circa 1.200 de cuvinte vechi explicate altfel decât scrie în dicționare. O comoară. El a descoperit că, de fapt, cuvintele socotite slave, originare, aparțin marelui fond scitic. Un fond care urcă până în India și în China. Ne explică pe larg, cu lux de amănunte, că *Decebalus per Scorillo* s-a tradus rău prin *Decebal*, fiul lui *Scorillo*; înseamnă *Decebal atotputernicul*. Și acum pe la Rugi și Păltiniș, *scorilă* e un pământ puternic: e pământul tare, pe care oamenii nu-l pot folosi.

IREMENTISMUL MAGHIAR SAU POLITICA PAȘILOR MĂRUNȚI

De la evenimentele din 1989 și până în prezent politicienii unguri au urmărit fără oprire același țel - autonomia teritorială, obținând în timp concesiile după concesiile. Profitând de slăbiciunile clasei politice naționale au intrat la guvernare de câte ori au avut prilejul, indiferent alături de cine și de orientarea politică, urmărind același deziderat și-n timp l-au obținut.

Acum încurajați de ce se întâmplă în Kosovo, vor chiar mai mult. Deși pentru început visează doar la fosta Regiune Autonomă Maghiară, din alte vremuri de răstărite, când interesele U.R.S.S. dictau la noi în țară, conform dictonului Divide et impera, scrisoarea trimisă la O.N.U. de Laszlo Tokeș denotă mult mai mult, adică ceva asemănător cu Berlinul Occidental.

Dacă ținuturile majoritar maghiare ar fi la granița cu Ungaria, aceste enclave teritoriale ar fi fost demult lipite Ungariei. Norocul nostru că sunt în centrul țării și e destul de dificil să se mai înființeze coridoare de trecere fără război. Si totuși se încearcă, în timp cine poate ști, dar prin politica pașilor mărunți, se ajunge tot mai aproape de acest țel, urmărit cu cerbicie și constant.

Țările din Europa democrată și S.U.A. tolerează și chiar încurajează aceste manifestări obligându-ne să fim mai concesivi economic, până mai avem ce ceda, că am cedat aproape tot ce am avut, ajungând în cel mai mare declin economic din istorie. Mai avem aurul, uraniul și solul fertil, iar apoi putem să ne predăm cu cătușele la mâini ca și sclavi, cu istoria contrafăcută și falsificată.

LOCUL UNDE SE SFĂRȘEȘTE ISTORIA

Se dezchiocau într-un strop de rouă, faldurile răsăritului când vizitiul bătrîn cu mustăți îngrijite de hugar, cu obraji proaspeți bărbierii, cu părul zăpezit împărțit de o cărare mai tânără decât el, opri la poarta casei mele trasura. Om mândru, purtând o vestă din piele de vițel bine lucrată și bine îngrijită, peste camașa albă scoasă parcă din lada veșniciei de mărunțica lui muiere. Îl tocimesem decuseară pentru călătoria ce urma. Trăsura scliffea de curățenie, harnașamentul așijderea, iar bivivii arătau ca cea mai frumoasă parte a averii Hamului. Nu l-am întrebat niciodată de unde îi vine porecla și nici dănsul nu a simțit nevoia să-mi spună de-a lungul unei lungi zile de vară. În depărtări, ceața se desprindea în falduri mari, alunecând peste dealurile ce împrejmuiesc satul ca un zid verde, dincolo de care, copil fiind, închipui întinderi pustii. La acel ceas al dimineții, nici umbră de om. Praful străzilor păstrează însă urme incremenite de pași apăsați în noapte.

Din pridvorul casei, admir gesturile tandre cu care Hamul mângâie nările cailor. Le vorbește rugindu-i parcă să mai aibă răbdare. Tresare când îl strig; tresare cu sfiala unui om care fără să știe, și-a lăsat descoperită vederii străine o parte a sufletului. Poate cea mai prețioasă; aceea unde păstrează harul vorbirii cu dobitoacele. Îl chem în târnaț- așa numesc bănătenii prisma casei - să bem cafeaua de dimineață împreună. Urcă încet prin vorețul cu iarbă tunsă. Îi place ordinea. Îi plac nemții. A cunoscut pe vremuri un președinte de C. A. P., neamț, a lucrat o vreme sub „stăpânirea” lui.

- Oameni, domnule, oameni de da și de nu. Ia vândut Ceausescu pe bani grei și în locul lor a adus moldoveni pe gratis. Banatul, așa cum nu e acum, nemții l-au făcut.

Oftează, ștergându-și cu dosul arătătorului mustața albă și îngrijită. Mă uit cu atenție în ochii lui albaștri. Ochii nu îmbătrânesc niciodată; oricâtă viață ar strânge între pleoape. Cântă cocoșii prin curțile oamenilor...

- Asta a fost a lu' Lie. Il-a adus feciorul din Austria. Șăia tot nemți. E mare cât un curcan. Într-un an a omorât o vulpe. Neamț domnule, neamț...

Urcăm în trasură. Nu știu cum se văd orașele din car, dar satul Kizghia văzut din trăsura Hamului, are ceva imperial.

- Ța care ne-a zidit biserica trăia la Viena. Bogat al dracului, a cumpărat de la împărat atâta pământ în partea asta de lume, că putea face o țară. Dar el, nu a venit niciodată aici. A murit fără să-și cunoască toată averea. Ce zici?

Tac. Tace și bătrânul fără niciun semn că l-ar interesa răspunsul. Tăcem în duet. În liniște se aud cel mai bine amintirile. Smucește scurt și repede hăturile; atât de iute, încât dacă n-ai fi atent, ai crede ca a transmis telepatic comanda bivivurilor care adulmecau cu nerăbdare întinderea nesfârșită de drum.

- Acolo unde vrei dumneata, îmi spui și oprim. Dar mai bine mă bati pe umăr că mi-s bătrîn și mi s-a fudulit azul.

Mă uit la spatelul lui drept, spatel de om trecut bine de șaptezeci de ani. Om fudul... Șirul de plopi înalți leagănă racoarea răsăritului. Triluri de păsări vesele de o nouă zi se înalță din holdele îngrijite, unindu-se armonios cu cele care coboară de pe dealurile împădurite. Hamul strunește caii ușor, își rotește trunchiul bătrîn dar falnic spre mine, înalță mâna dreaptă în care ține codrișca lucrată cu multă migală în lungile nopți ale iernii trecute, aproape de cuptor, întrebându-mă distant și contemplativ:

- Vezi în vale cercul acela de salcii bătrâne?

Ai spun ca da, bănuind că distanța prea mare poate lăsa loc îngăduinței.

- Nu, nu, insistă bătrânul, uită-te bine! Acolo, e Valea Izvarului, multă dragoste tănuiește bucata aia de pământ. Și creștină și păgână!

Din pricina celei din urmă, s-a mâniat muierea lui într-o zi. Și s-a înfuriat în asemenea fel, încât nu i-a mai vorbit zile bune. Intrase într-o muțenie din care părea ca nu va mai ieși niciodată. După o vreme, Hamul s-a speriat, a căzut pe gânduri, privindu-și muierea cu colțul ochilor, pe furiș, ca o pisică rușinată. Într-un târziu, în

amiaza unei ruginii zile de toamnă, s-a lăsat văzut de ea, plimbându-se prin voreț, îndoit de spate, cu o lumânare în mâna asemeni lui Diogene din Sinope, aflat „în căutarea unui om”. Numai că pe bătrânul de astăzi îl despărțea de „cinic”, atât sinceritatea cât și nepuțința de a înțelege că soața sa, fără să-l fi citit pe „cincul frust”, trăia intens acel sentiment răvășitor, pe care ți-l provoacă durerea de a vedea pe altul posedând ce posedăm; gelozia. Hamul nu spunea nimic, pașii lui se urmăreau bolnavicioși în pulbera curții măturată în zori și un murmur nedelușit îi curgea printre buze. Înciudată pe slăbiciunea ei de a pătrunde rostul căutării bărbatului dar cu vocea stăpânită de temeri nedelușite, femeia lui cu nume de floare se auzi întrebând: „Ce cauți prin voreț Hamule?” Țăpăn de mirare - trecuseră zile de când ea nu mai rostise niciun cuvânt - Hamu se întoarse cu greu din poziția rigidă în care îl așezase uimirea - te-ai fi așteptat să scărție, că și hainele parcă se întăriseră pe el - dar nu, ele nu prasniră și el se miră parcă, întârziind cu ochii pe buzele ei roșii, nesărutate de atâtea zile și nopți. „Cei omule?” a repetat ea întrebarea apropiindu-se de el atât de mult, încât Hamu îi admira în lumina toamnei puful auriu din jurul urechii mici, feceorelnice. „Glasul tău”, îi șopti el, fericit de dezmițirea ei.

Ne-am îndepărtat de mult de Valea Izvarului și Hamul tot mai oftează. Oftează greu la adierile amintirilor, oftează ca un armăsar care nu mai trebuiește nimănui. Da, oamenii îmbătrânesc și iluziile pot îmbătrâni, dar dragostea și amintirea ei, niciodată.

- Dar de ce vrei dumneata să mergi la Hodoș? se arată chiar sincer curios, acest bătrîn flecar uneori. Uite, eu, om trecut, nu am fost niciodată. Și mă desparte numai un deal. Dar de mers, am vrut să merg de multe ori, de foarte multe ori. Acum satul a rămas singur și în iernile grele, în casele pustii se aciuiesc sălbaticiunile. N-am venit atunci când era viață în el și uite că vin la el când e mort. Nu, nu mort, e doar gol de oameni, își îndreaptă el grăbit constatarea.

Are dreptate, un sat nu moare niciodată. Nici chiar atunci când locuitorii săi îl părăsesc cu toții. Nici chiar atunci când casele lui, se întorc înapoi în pământul din care au fost înălțate. Rămâne duhul lui, al satului, străjuind neobosit lângă crucea bisericii. Biserica e sprijinul său, îi asigură nemurirea. Un sat, o comună, o metropolă, din care din neștiute pricini nu a mai rămas piatră pe piatră, moare doar atunci când i se surpă biserica.

Drumul urcă și coboară, coboară și suie ca o panglică adusă de vânt peste acest ținut incremenit în liniște. Îl străjuiesc mărăcinii, îngustindu-l cu fiecare zi ce trece. Padurea, se apropie și ea, amenințătoare, apoi, se îndepartează puțin, și, prin puținul acela zăresc crucea bisericii. Ierburii înalte, învelesc zidurile caselor prăvălite. Nici măcar închipuirea nu mă ajută să văd ulițele de odinioară. Oprim în dreptul bisericii. În jurul ei, foste gospodării cu acoperișurile surpate între ziduri. Odată, demult, erau împrejmuite. Zidul de la intrarea în biserică, s-a desprins de cele laterale. La ce mai folosește lacătul? Urmăm drumul care peste puțin timp se va termina. Semn că din satul acesta nu se poate pleca, decât înapoi. Întorcem în dreptul unei porți fără casă. Cum oare a biruit timpul? Pe stâlpul din dreapta, linii scrijelite ca pe răboj. În spatelul ei, flori nedeschise. Mai oprim o dată în dreptul bisericii. Mi se ncrețește pielea de frigul pustiu. Prin zidurile desprinsе de ușă, privesc altarul. E luminat de razele soarelui urcând spre amiază. Stau nemșcat minute bune din timp, încercând să văd cu ochii închipuirii, slujba din ziua sfințirii ei. Doar cântece subțiri îmbrăcate în umbre, e tot ce pot desluși cu auzul dorinței ostenite de nălucire. „Vă cheamă Domnul slavei la lumină, /Vă cheamă mucenicii'n veșniciei/ Fortificați Biserica creștină, /Cu pietre vii zidite-n temelii.”

Mă îndepartz cu mult mai bătrîn decât am venit. Mi se rătăcește din gânduri o întrebare pusă nimănui: O fi fost și ctitorul de față la sfințirea bisericii? Din informațiile mele, el a rămas la Viena, purtându-și cu mândrie titlul de baron, la care își lipise cu voia împăratului, numele satelor pe care le cumpărase fără ca măcar să le vadă: Giorgi Simeon Sina - baron de Hodoș și de Kizghia.

Hamu pufăie pe capra trăsुरii, indiferent la cadranul vremii. Ne întorcem pe același drum, singurul dealfel; drum golgotind de singurătate, de tristețe, de liniste. Aici, se sfârșește istoria. Oprim la margine de pădure; întindem deasupra firelor de iarbă un ștergar frumos și curat, ca unul scos din lada cu zestre. Din lădița frigo - cum îi spun orașenii, scoatem oala cu sarme reci, lângă pâinea caldă, încă, scoasă din cuptor în zorii zilei. Cântecele păsărilor se înnoadă într-un fel care le face imposibil de recunoscut pentru mine și câinele vremii a amuțit. Ochii Hamului așteaptă ceva. Rece, răchia uitată în ladă, preschimbă privirea bătrânului. Torn și spre buza paharului mic urcă margelele „măliganelor”.

- Mare minune drăcia asta de ladă! Cum ai pus-o, așa o iei. Răchia pentru gura barbatului, e ca minciuna pentru buzele muierii; o bucurie. Știi de ce mint muierii? Pentru ca minciuna e mai puternică decât pumnul, și mai frumoasă decât adevărul. O muiere e mulțumită atunci când se trezește sărutată și când adoarme mințită. Ce zici?

Bătrânul asta cu pieptenătură de june, cunoaște tot alfabetul pierzaniei... Păsările au ostenit, și prin zumzețul găzelor se filtrează dulce liniștea.

- Ei, tot nu mi-ai spus, de ce ai vrut să venim astăzi aici? mă întrebă bătrânul în vreme ce-și umple degetul cu rachie. Bea încet, bea cu o rară și tristă eleganță.

- Demult, un strămoș al meu, a plecat din sudul Albaniei, din cel mai frumos oraș al vremii de atunci, după Constantinopol - Moscopole. Oamenii de acolo, erau atât de bogați, încât femeile lor, purtau lăntșoare de aur la pantofiori. Apoi, au venit turco-albanezii în mai multe rânduri și de teama lor, s-au refugiat în imperiul austriac. Neamul lui și neamurile altora din acele locuri. La scurt timp după ce s-au așezat la Viena, familia Sina a devenit cea mai bogată familie, după familia imperială, am încheiat eu, încercând să fiu și laconic și pe înțelesul interlocutorului meu.

- În două vorbe, două veacuri. Ești scump la vorbă. Ce s-a ales de orașul de unde a plecat?

- Orașul - capitala a neamului meu, înălțat pe șapte coline, asemenea Romei, „Pisti șapți oahti-analti/S-pisti șapți valiuri alti”, a fost ars din temelii de păgâni. De atunci, cei plecați au cumpărat pământuri, cum bine spunea, „cât pentru o țară” și între hotarele averii lor s-au înălțat așezări frumoase, dar peste unii au venit alți păgâni și...

- Comuniștii?

- Ei.

- Din pricina lor au ajuns satele pustii.

- Și din pricina copiilor lor, care la gălceava din 1989, au ajuns în vârful trebii. Se va pustii țara. Un român deștept, spunea odată: Dintre toate universurile prezente în perimetrul lumii... universul comunist e singurul care nu are viitor, fiindcă nu are viață. Efectul său este genocidul cultural. Cauza sa este păcatul împotriva Spiritului.

- Cum îl chema?

- Ioan Petru Culianu - scriitor, filozof și istoric al religiilor.

- N-am auzit de el, da' era om dăștept!

Scapătă soarele pe calendarul cerului, răcoarea amurgului băjbăie timidă printre frunzele copacilor înalți; Hamu a adormit. Răchia rece și sarmele, umbra padurii și liniștea despletită peste noi, l-au biruit. Doarme pe timp.

La întoarcere, întârziem pe drum. Nu-mi place să mă vadă oamenii întorși de la munca câmpului, tolănit pe bancheta trăsुरii. Pe român - din păcate - îl ofensează chiar și bunăstarea bănuită a aproapelui. Un fluier stins ziua învie în amurg. Satul din care am plecat la răsăritul soarelui, va fi, în curând, frate de singurătate cu cel din care ne întorcem. Puținii lui locuitori, bătrâni și bolnavi, privesc martirizați de nepuțință, cum casele lor, „întră încet, încet, în pământ”. În țara asta, numai sărăcia și tristețea sunt veșnice, iar plânșilor ei nu li se va face niciodată dreptate.

FRIPTURISMUL

Din cronică moravurilor
politice trecute

Paternitatea cuvântului îi este atribuită lui Nicolae Iorga. Se poate. Dar tot atât de posibil este ca termenul să se fi născut din geniul popular, o dată cu "pleac-ai noștri, vin ai noștri!" sau "hop în țol". Independent de problema paternității, fapt este că nu se putea găsi un termen mai fericit pentru a exprima una dintre maladiile cele mai respingătoare ale politicianismului: atrofierea oricăror principii etice în goana după căpătuială.

Nicolae Iorga

de mîna a treia, elemente ratate și compromise, carierești de duzină, dar printre ei se găseau și politicieni cu oarecare notorietate, unii reușind să acapareze înalte funcții în conducerea statului, exercitînd o influență nefastă asupra politicii interne și externe a României.

Richard Franasovici

De pildă, Richard Franasovici. Prin 1905, cînd și-a început cariera, era un modest ajutor de judecător în comuna Bălș din județul Mehedinți. Tinărul și ambițiosul Richard nu era omul care să se mulțumească cu atât. S-a aruncat, ca mulți alții, în politică, devenind membru al — pe atunci încă — puternicului Partid Conservator. După primul război mondial, cînd marile frămîntări sociale și politice au dat o lovitură de grație conservatorismului. Richard Franasovici a înțeles repede că nu era cazul să jalească o cauză pierdută: în timp ce Al. Marghiloman și alți lideri se străduiau să salveze ce se mai putea salva din rămășițele vechiului partid el și-a oferit serviciile lui Ionel Brătianu, care ura trădarea, dar avea o anumită slăbiciune pentru trădători... În schimbul clientelei și al agenților săi electorali, aduși zestre liberalilor, în 1919 Franasovici a primit un scaun de deputat. O treaptă fusese urcată. În anii următori, el a reușit să se facă dacă nu agreat, cel puțin util conducătorii P.N.L., care l-a folosit adeseori pentru treburi nu tocmai curate. Între 1923 și 1926, o nouă treaptă: secretar general și apoi subsecretar de stat la Ministerul de Interne, post pe care îl va deține și în guvernul liberal din 1927-1928. Din această perioadă se cuvin reținute două episoade: primul contact cu Elena Lupescu și primul scandal de răsunet legat de numele lui Franasovici. Însărcinat de Ionel Brătianu să-i ofere în taină Elenei Lupescu suma de cinci milioane de lei, în schimbul renunțării la legătura cu prințul moștenitor, Richard Franasovici s-a purtat cu atîta "delicatețe" și discreție, încît și-a cucerit pentru totdeauna simpatia "detestabilei metrese": după urcarea lui Carol pe tron, el

a devenit unul dintre puținii liberali care au găsit ușile deschise la Palat. Simplă întîmplare? Intuiție?

În schimb, celălalt episod a fost extrem de neplăcut pentru Franasovici. Grăbit să stoarcă maximum de profit din funcția deținută la Ministerul de Interne, el s-a aventurat, printre altele, într-o afacere frauduloasă cu pașapoarte — faimoasa afacere "Filipovici" —, ale cărei fire au fost prinse și comentate zgomotos de opoziție. În împrejurări similare, alți politicieni își rataseră cariera; Franasovici, speculînd cu abilitate relațiile soției sale — care era fiica vitregă a generalului Arthur Văitoianu —, a reușit însă să aplaneze și pînă la urmă să mușamalizeze lucrurile.

În 1928, Partidul Liberal a intrat în "opoziția cea lungă". Perspectiva revenirii la putere era minimă. În primii ani, din cauza impopularității partidului, ulterior datorită adversității regelui Carol, care nu le putea ierta brătienilor îndepărtarea de la tron. Pentru Franasovici, opoziția era mai insuportabilă decît o cămașă de forță, învățat să risipească, a consumat repede rezervele acumulate în perioada anterioară și situația lui financiară a devenit precară. S-ar fi vîndut probabil național-țărăniștilor, dar era prea compromis pentru ca aceștia să-l cumpere. În disperare de cauză, a bătut la ușa Elenei Lupescu, și ușa i s-a deschis. Prin "dudua cu părul roșu" a ajuns la Puiu Dumitrescu, secretarul particular al regelui, iar de la acesta în cabinetul lui Carol al II-lea. Un om ca Franasovici era exact ceea ce-i trebuia regelui pentru a supraveghea și provoca fricțiuni în interiorul Partidului liberal. În 1933, însuși I. G. Duca a fost nevoit să recurgă la serviciile lui spre a tranzacționa o împăcare cu Elena Lupescu și camarila. După asasinarea lui Duca de către legionari, în decembrie 1933, regele l-a chemat într-o lungă audiență pe Richard Franasovici și i-a propus să preia... președinția Consiliului de Miniștri! Spre surprinderea regelui, fripturistul a refuzat, declarînd deschis că nici o grupare politică nu ar fi acceptat un asemenea prim-ministru. Dar dacă regele dorea un premier docil, atunci putea recurge la serviciile lui Gheorghe Tătăreanu; lui îi ajungea portofoliul comunicațiilor... Sinceritatea lui Franasovici a plăcut regelui, care i-a urmat sfatul. În perioada următoare, tot ceea ce se făcea și se desfășura la Palat sau în guvern trecea prin mîinile lui Franasovici. Relații strînse cu mari capitaliști ca Max Auschnitt și Nicolae Malaxa, cărora le înlesnea încheierea unor contracte oneroase cu statul, au stat la baza uriașei sale averi.

Spre sfîrșitul guvernării liberale, steaua lui Franasovici a început să pălească. Favorurile camarilei s-au îndreptat tot mai mult spre Ion Inculeț. Declinul a fost desăvîrșit în perioada alegerilor din decembrie 1937,

cînd, devenit ministru de interne, a lăsat mîna liberă Gărzii de fier în campania electorală, cu rezultatele nefaste cunoscute. Corneliu Zelea Codreanu i-a mulțumit personal după alegeri, dar Carol al II-lea nu l-a iertat. De data aceasta, simțul de fripturist al lui Richard Franasovici îi jucase o festă...

UN TALLEYRAND ÎNTR-O LUME FĂRĂ NAPOLEON

A existat o întreagă galerie de fripturiști. Dar prototipul fripturistului interbelic rămîne, totuși, Constantin Argetoianu. Cinic și lipsit de scrupule, s-a vîndut întotdeauna scump și a cumpărat ieftin, bălăcîndu-se prin aproape toate apele politice. A fost la conservatori — și conservatorii l-au făcut deputat și senator; a fost la averescani — și averescanii l-au făcut, rînd pe rînd, ministru de justiție, de finanțe și de interne; a fost la național-țărăniști, dar P.N.Ț., întîrziînd să vină la putere, a trecut la liberali — și aceștia l-au făcut ministru al agriculturii și domeniilor; a fost la iorghiști, s-a certat cu ei, s-a împăcat — și în guvernul Iorga îl găsim vicepreședinte al consiliului, plus ministru de finanțe, plus ad-interim la externe; a susținut instituirea dictaturii regale — și Carol al II-lea l-a rulat în anii 1938-1940 prin cele mai înalte demnități: consilier regal, ministru la industrie și comerț, la externe, președinte al Consiliului de Miniștri. Avea o plăcere deosebită să participe la intrigile urzite de camarilă pentru doborîrea guvernelor din care, adeseori, și el făcea parte. Păstrînd proporțiile, Argetoianu ar putea fi comparat cu Talleyrand, dar un Talleyrand într-o lume politică în care n-a existat un Napoleon care să-i spună măcar o dată în față că este "o scîrnăvie în ciorapi de mătase"... Poate pentru că și maiestateasa... purta tot ciorapi de mătase.

Nu este cazul să stăruim mai mult asupra biografiei lui Constantin Argetoianu, cunoscută de altfel în parte cititorilor din fragmentele de memorii publicate. După un sfert de secol de tranzacții politice, Argetoianu devenise unul dintre exponenții principali ai monopolurilor din țară și din străinătate. Prin 1937-1938 era președinte, vicepreședinte sau membru în consilii de administrație la mari societăți capitaliste ca "Societatea bancară română", "Banca de credit română", "Steaua română", "Reșița", "Titan-Nădrag-Călan", "Astra", "Colombia", "Ripiceni", "Banloc", precum și la o sumedenie de societăți mai mici, ca "Sonaco", "Soia", "Sospiro" etc. Așa cum nu avea preferințe pentru anumite partide, nu avea preferințe nici pentru anumite monopoluri, slujindu-le concomitent pe toate și întreținînd bune relații — după expresia sugestivă folosită de N. D. Cocea — și cu Raiul, și cu Iadul.

Spațiul nu ne îngăduie să ne ocupăm îndeaproape de lumea fripturiștilor mărunți, care se vindeau pentru te miri ce: un post de primar într-o urbe prăfuită, mai rar de pretor sau de prefect, și mai rar de deputat sau membru în vreun consiliu de administrație. Acțiunile acestor fripturiști, mărunți, dar mulți, au fost resimțite cel mai direct, ca și astăzi, de țară.

Pagină realizată de Cristina MACARIE

Redactor responsabil al Trustului de presă "Magazin", pentru "Jurnal de Moldova-Nouă", după o carte semnată de Misha Glenny

Nicolae Malaxa

Max Auschnitt

“PERLE” MEMORABILE ALE UNOR BLONDE CELEBRE

Paris Hilton: “Nu mă prea gândesc, doar merg” sau “Toate femeile ar trebui să aibă patru animale în viața lor: o nură în dulap, un jaguar în garaj, un tigru în pat și un măgar dobitoc care să plătească pentru toate.”

Pamela Anderson: “Nu mă gândesc la nimic prea mult. Dacă mă gândesc prea mult, mă înspăimânt.”

Christina Aguilera: “Și unde se ține Festivalul de la Cannes anul ăsta?”

Britney Spears: “Eu sunt pentru pedeapsa cu moartea. Cine comite niște lucruri te-

ribile trebuie să fie pedepsit pe măsură. Așa, măcar își învață lecția, pentru data viitoare.”

Anna Kournikova: “Sunt frumoasă, celebră și superbă. Aș putea avea orice bărbat din lume”.

Claudia Schiffer: “Sunt uimită când văd mame purtând tocuri. Mă întreb cum reușesc să alerge după copiii lor.”

Farah Fawcett: “Motivul pentru care toți bărbații americani preferă femeile frumoase mai degrabă decât pe cele inteligente este că ei văd mult mai bine decât gândesc.”

ISPRĂVI ALE PORTARILOR

Cîteva „isprăvi” ale portarilor: ♦ În Anglia, în cursul unui joc din liga de amatori, în timp ce jocul se desfășura pe la mijlocul terenului, arbitrul a fluierat intempestiv, întrerupînd jocul și creînd nedumerire în rîndul jucătorilor și spectatorilor. Surpriza a fost mare fiindcă el a alergat spre poarta uneia dintre echipe și a arătat cartonașul galben portarului Phil Armstrong. Abia după încheierea partidei s-au lămurit lucrurile: jucătorul avertizat... fuma în cursul jocului! ♦ În anul 1985, echipa israeliană Hapoel Lod a retrogradat în divizia secundă. Este explicabil acest lucru din moment ce golgheterul formației nu este altul decît portarul ei — Jacob Benandis, cu 5 goluri înscrise, din care 4 din lovituri de pedeapsă și unul dintr-o lungă degajare. ♦ În ziua de 2 no-

iembrie 1983 s-a disputat, pe „Olympia Stadion” din München, returul partidei Bayern Munchen — PAOK Salonic din cadrul Cupei U.E.F.A. În ambele jocuri, la sfîrșitul timpului regulamentar de joc scorul a fost 0-0. Și, cum în cel de al doilea joc trebuia să se realizeze departajarea, au urmat cele două reprize a 15 minute, încheiate și ele cu un scor alb. A fost nevoie deci de executarea loviturilor din punctul de pedeapsă. După primele cinci lovituri egalitatea s-a menținut. Într-un asemenea context tensional portarul vest-german Pfaf reține mingea, scorul este 8—8 și-i vine imediat rîndul său execute și el lovitura și... 9—8 pentru Bayern!

Mircea PETROMAN,
Redactor sportiv al Trustului de Presă “Magazin”

OCTOGENARUL CĂTRE IUBITA LUI

Simțeam că am ceva pierdut
În sărutările șuvoi:
Mai dă-mi iubito un sărut,
Să-mi iau... proteza înapoi!

L
U
N
I
E
P
I
A
U
R
G
A
M
S
T

UMOR EVREIESC

POKERIȘTII

În cursul unui joc de poker, Blum moare pe neașteptate.
- Și ce facem acum? întrebă Iossi.
- Scoatem șeptarii, spune Mose.

D'ALE LU' DINESCU

Nici Marx
n-a prevăzut
că după
comunism,
care ar fi trebuit să
dureze mii de ani, va
urma un capitalism făcut
de activiști de partid,
securiști și poliție secretă.

Marioara MICULA
Redactor al revistei “Jurnal de Bara”,
din cadrul Trustului de Presă “Magazin”

“CÂTE STELE-S PE BANAT”

În luna iunie a acestui an, în localitatea timișană Coșarii, a avut loc cea de a doua ediție a festivalului-concurs de folclor “Câte stele-s pe Banat”, festival organizat cu sprijinul Consiliului Județean Timiș, al Primăriei comunei Brestovăț și al Organizației Internaționale a Aromânilor. La sfîrșitul acestei frumoase și inedite manifestări culturale, găzduită cu binecuvîntarea Preasfinției Sale Alexandru MESIAN, episcop greco-catolic de Lugoj, în biserica localității slujită de părintele Ioan RAD, doamna Elena JURJESCU, în calitate sa de director al festivalului, a dat citire listei de laureați, aleși de juriul ce i-a avut în componența sa pe: prof. Gelu STAN, prof. Ioan Gh. OLTEAN, părintele paroh Ioan RAD, prof. Daniela BĂCILĂ, prof. Liliana SAVU BADEA, interpretă de muzică populară Aurelia ARDELEANU și pe reprezentanta presei româno-americane, doamna Lia LUNGU, venită special din America pentru a participa la această sărbătoare a spiritului bănățean. În ordinea premiilor obținute, câștigătorii ediției 2010 sunt: Anișoara SERAFIN - Marele Premiu și Premiul Presei Româno-Americane; Alina SUSAN - Premiul I și Premiul Organizației Internaționale a Aromânilor; Cristian TOMONI - Premiul II și Premiul Televiziunii Favorit; Ciprian POP - Premiul III; Alexandra MILAK - Mențiunea I-a; Cristina POPIAN - Mențiunea a II-a; Lavinia BURU - Mențiunea a III-a; Camelia FLOREA - Mențiunea a IV-a. Tuturor câștigătorilor le-au mai fost înmânate diplome și plachete. Și un amănunt deloc lipsit de importanță: punctajul la această ediție a fost acordat după regulamentul “Eurovision”, iar manifestarea a fost transmisă de mai multe posturi de radio și televiziune.

Marius MATEI

Aforisme

- ♦ Toate jocurile de noroc sunt interzise, numai căsătoriile nu.
- ♦ Mai puțin poate înseamna mai mult.
- ♦ Onoarea și câștigul nu încap în același sac. (Proverb spaniol)
- ♦ Nici un geniu oricât de mare nu poate birui detaliile. (Levy)
- ♦ “Mi-ai cerut sfatul și eu ți l-am dat. Care dintre noi a fost idiotul cel mai mare n-are rost să discutăm.” (Jerome K. Jerome)
- ♦ Nimic pe lume nu are o forță mai mare decât o idee a cărei vreme a sosit. (Victor Hugo)

Adina BORZA

Redactor-șef al revistei “Jurnal de Moravița”
al Trustului de Presă “Magazin”

Palatul ELYSÉE

Numele care evocă sălașul veșnic atribuit în antichitate sufletelor virtuozilor a devenit, în lumea politică, un sinonim pentru cea mai înaltă funcție a republicii. Ziarele scriu: „La Elysée se apreciază că...” sau „La Elysée se consideră că...” iar

din nou de a face cu Elysée într-un moment greu al vieții, palatul fiindu-i dăruit drept compensație în 1809, cu prilejul divorțului de care „micul caporal” avea nevoie pentru a se căsători cu Maria-Luiza, fiica lui Francisc II, împăratul Austriei.

Se povestește — dar nimeni nu garantează autenticitatea întâmplării — ca în anii primului război mondial, un urangutan evadat de la grădina zoologică s-a cățarat pe gard și a pătruns în parc, înfricoșând-o de moarte pe soția președintelui Raymond Poincaré. În orice caz, nu se mai cunoaște un alt exemplu de pătrundere prin efracție pe teritoriul Elysée.

Cu excepția Salonului de argint, camerele palatului se folosesc astăzi în mod curent. La celălalt capăt al clădirii principale, camera, servind drept salon al apartamentului pus la dispoziție de Napoleon oaspeților încoronați, a fost transformată în cabinetul de lucru al generalului de Gaulle, din 1958 până în 1969. După cât se pare, abia după doi ani de la instalare a reușit președintele să viziteze toate încăperile, inclusiv sala de gimnastică a personalului, cantina Gărzii republicane, sera și camera frigorifică de la subsol, bucătăria cu instalațiile sale ultramoderne și pivnița aprovizionată cu cele mai de seamă produse ale faimoșilor viticultori francezi.

Întreținerea palatului Elysée necesită un efectiv de aproape o sută de persoane. Dintre ele, patru îl ajută pe bucătarul-șef și 27 îndeplinesc slujba de cameristi. „Lustrierul” nu are decât o unică treabă, dar ea îl ocupă de dimineață până seara: ștersul prafului de pe cele o sută de candelabre de cristal. Citorva specialiști le revine misiunea de a îngriji prețioasa mobilă de stil iar patru oameni se ocupă de lustruirea celor două servicii de masă — serviciul Christoffle cu 1000 piese plcate cu aur sau argint și serviciul Puiforcat, cu tacămuri de argint masiv, în număr suficient pentru un banchet cu o sută de invitați.

Din anii când palatul Elysée era reședința președintelui de Gaulle se păstrează amintirea a numeroase momente anecdotice și pitorești. Astfel, e evocată adesea o regină venită ca oaspete de onoare al unui banchet care a durat exact 47 minute. La capătul lui,

citorii înțeleg imediat că atât aprecierile cât și considerațiile aparțin președintelui.

Situat în plin centrul Capitalei, pe vasta avenue des Champs Élysées, palatul a fost construit de arhitectul Claude Mollet în 1718-1720 pentru Henri de la Tour d'Auvergne, conte d'Evreux. Pentru epoca respectivă, costul clădirii era imens: 800.000 livre. Alice-Leon Moats, o cercetătoare care a consacrat de curând un studiu acestui monument arhitectonic, calculând în moneda de astăzi echivalentul prețului plătit de conte a ajuns la cifra de 2.960.000 euro.

În 1753, după moartea primului său proprietar, palatul a intrat în posesia celebrei marchize de Pompadour. Despre criteriile morale care au călăuzit existența acestei favorite a regelui Ludovic XV s-a scris mult și nu tocmai de bine. Despre cultura și gusturile sale artistice, însă, nu s-au putut spune decât lucruri bune. Ceea ce a făcut ea la Elysée, după achiziționarea clădirii, merită, de asemenea, toate elogiile. Apelând la un portretist și autor de tablouri istorice ca Charles (sau Carie, cum i se spunea de obicei) Vanloo (1705-1765), la un mare pictor ca François Boucher (1703-1770), specializat în scene pastorale și mitologice, precum și la alți artiști de renume, marchiza a înzestrat palatul cu interioare de un impresionant nivel artistic.

Peste vreo patru decenii, după Revoluția franceză, directoratul — grupul celor cinci deținători ai puterii executive — a vândut clădirea și terenul din jurul ei unui anume Nicolás Hovyri, care a instalat acolo... un tîrg al moșilor, un fel de Luna-Park în toată puterea cuvîntului. Nu lipsea nici una din atracțiile obișnuite acestui loc de recreație populară — nici călușei, nici „lanțurile”, nici „bărcile” cu tangaj aerian, nici bărcile adăpostind „sirene autentice”, mumii vorbitoare. Și alte minunații fără seamăn în lume. Este interesant de notat că, printre cei mai asidui amatori de distracții care frecventau stabilimentul d-lui Hovyn, se număra o tânără femeie care revenea iar și iar, fie pentru a juca la roata norocului, fie pentru a dansa la balurile organizate săptămînal la parterul palatului. Tinerei nici nu-i trecea prin minte că într-o zi va ajunge stăpîna pe Elysée ca și pe parcul din preajma lui. Numele credincioase cliente a d-lui Hovyn era Josephine de Beauharnais, care, ca soție a lui Napoleon, avea să devină Împărăteasă a Franței. Din păcate, ea a avut

brie 1848. Trei ani mai tîrziu, președintele punea la punct „Dosarul Rubicon” aducînd ultimele rețușuri loviturii de stat din 1851, care avea să facă din el împăratul. Aceasta se întimpla tot în salonul de argint unde, de la ornamentele de pe pereți pînă la ceasul de pe tăblia de marmură a căminului, totul este confecționat din acest metal nobil.

Ca ocupant al tronului, nepotul singurului mare Bonaparte din istorie a găsit de cuviință să-și ia ca locuință, în ianuarie 1853, palatul Tuileries. Elysée a căpătat o destinație romantică — aceea de a adăposti pe logodnica împăratului, Eugenia-Maria de Montijo de Guzman, contesă de Teba, născută cu douăzeci și trei de ani înainte în orașul spaniol Granada. După ce căsătoria a avut loc, la Elysée au fost găzduiți suveranii străini veniți la Paris în vizite oficiale. După dezastrul războiului cu prusienii din 1870-1871, în Franța, redevenită republică, un incendiu nimicind palatul Tuileries, s-a hotărît în 1874 ca fosta locuință a marchizei de Pompadour să fie desemnata drept reședința președintelui republicii. Funcția o deținea pe atunci mareșalul MacMahon, fost guvernator al Algeriei, bătut de prusieni la Sedan dar „victorios” asupra Comunei din Paris și unul dintre autorii sîngeroaselor represalii la care au fost supuși comunarzii.

Ca urmare a succesivelor remanieri și extinderi, palatul Elysée numără astăzi 130 încăperi. Două mii de metri pătrați sînt rezervați parcului și lacului, pe care lebedele plutesc grațios. Incinta e împrejmuită de un zid înalt, acoperit cu iederă, și de un gard de fier forjat; maieostoasele sale porți se deschid cu prilejul ceremoniilor oficiale, străjuite de unitățile Gărzii republicane. Este formația militară ai cărei ostași poartă o uniformă de paradă deosebit de elegantă și un coif cu pene filfiind în văzduh. Sarcina lor este de a asigura paza președintelui și a altor înalte personalități ale statului francez.

vizitatoarea a declarat, uimită: „Niciodată nu am mîncat atît de mult într-un timp atît de scurt”.

Cu un alt prilej, masa era prevăzută pentru douăzeci și opt de persoane, dar invitatul de onoare a adus în suita sa trei oameni în plus. În meniu figurau porumbelii — cîte unul pentru fiecare comesean — și bucătăria nu pregătise decât două porții de rezervă. Soluția delicatei probleme a sugerat-o însuși președintele: cînd a venit rîndul porumbelilor, în fața lui a fost pusă o farfurie goală.

Ai cui sunt aromânii ?

Am discutat de-a lungul anilor cu mari personalități ale neamului aromân, privind originea acestei seminții; Hristu CÂNDROVEANU - critic și scriitor, Max Demeter PEYFUSS - profesor de istorie sud-est europeană la Universitatea din Viena, specializat în istoria aromânilor, a cărui teza de doctorat "Chestiunea aromână" a fost premiată de Südosteuropa Gesellschaft, în 1972, cu Teohar MIHADAȘ - strălucit poet și romancier, Iustinian TAMBOZI - eseist și istoric, Ion VULPE - scriitor și istoric, Thede KAHL - omul care a studiat geografia, slavistica și bizantinologia la Münster, și care „s-a integrat perfect în tradiția vieneză a aromânisticii”, cel care a scris "Istoria aromânilor", apărută în 2006 și în România, cu eruditul Nicolas TRIFON, alături de care, la Paris, în multe rânduri, am despletit ghemul fără de capăt al „chestiunii aromâne” și cu mulți alții; într-un cuvânt, cu oameni motivați strict de interese științifice. Apoi, în 1990 am editat alături de maestrul Hristu CÂNDROVEANU, cea dintâi revistă a aromanilor din România, "Deșteptarea - revistă a aromânilor" ca ulterior să apăr, de unul singur, de reacția vehementă a Academiei Române, plapânda „Comunitate a Aromânilor din România”, formată în totalitate din ramura grecească a aromânilor; de așa numiții "cipași". De ce am făcut asta? Pentru că nu puteam crede ca „Aromânii fără viitor”, cum își intitula un articol publicat în 1970 într-un ziar vienez Max Demeter Peyfuss, pot fi reprezentați de inși motivați de angajamente politice.

Potrivit programului lansat de revoluționarii de la 1848, în frunte cu Nicolae Bălcescu - aromânii - în virtutea aceluși program trebuiau să fie recuperați și integrați în națiunea română. Mișcarea de redeştere națională a românilor din Balcani, pornită de la București și dezvoltată sub protecția Imperiului Otoman, cu care România întreținea bune relații după ce-și dobândise independența, a stârnit aprige conflicte cu ceilalți balcanici, decizi să-i asimileze pe aromâni. Astăzi, Grecia, căreia nemții i-au propus - pentru a se putea salva de la faliment - să se vândă pe bucăți, vântură vânzoleala prin Balcani, din dor de... aromâni! Dacă este adevărat ce scrie într-un articol bine documentat, Alina Bărgăoanu-Vasilii, și anume că într-o scrisoare adresată oficialității Greciei, „Consiliul Armânjilor” încearcă să le câștige bunăvoința, scriind negru pe alb: „Consiliul Armânjilor nu a vizat niciodată o soluție de tipul «minoritate națională» pentru vlahii aromâni din Grecia, care fac parte din patrimoniul național al acestui stat, considerat de ei ca patrie.” atunci „Comunitatea Aromanilor din România” prin câteva căpetenii evlavioase, slujește „cuvioasei trădări”. Citiți articolul de mai jos, semnat de Alina Bărgăoanu-Vasilii, și veți vedea cum se încearcă desproprietărea unui neam de sufletul său.

Vasile TODI

AROMÂNII DIN ALBANIA REFUZĂ SĂ DEVINĂ MASĂ DE MANEVĂ PENTRU REVENDICĂRI TERITORIALE

Aromânii vor să fie recunoscuți ca minoritate națională românească și luptă împotriva încercărilor de a fi asimilați abuziv minorității elene din Albania. Organizația nereprezentativă "Consiliul Armânjilor" promovează panelenismul și lucrează pentru dezbinarea etniei.

Aromânii din Albania sunt îngrijorați în perspectiva recensământului care va avea loc în 2011. În contextul în care nu sunt recunoscuți ca minoritate națională, aparținând românismului, ei au constatat că nici formularul pe care cetățenii albanezi îl vor completa la recensământ nu conține opțiunea de a se declara aromâni sau "rămâni", așa cum se consideră ei, ci doar opțiunea "vlah", care poate fi confundată cu denumirea pe care și-o dau aromânii din Grecia, aceștia din urmă identificându-se însă cu națiunea elenă și cu minoritatea elenă din Albania. Adăugarea aromânilor din Albania la minoritatea elenă ar oferi o justificare în plus celor care vor ca întregul sud al Albaniei să fie recunoscut drept zonă de predominanță etnică greacă, fără respect pentru identitatea aromânilor sau a albanezilor ortodocși. Ar fi readusă astfel în discuție controversa privind "Epirul de Nord".

Potrivit Atlasului Demografic al Albaniei (2003), în Albania trăiesc peste 139.000 de aromâni, față de 992, cât este cifra oferită de MAE albanez în anul 2007. Aromâni care vorbesc același dialect ca și aromânii fărșeroți din Dobrogea. Un dialect pe care, dacă suntem atenți, îl înțelegem bine, pentru că este foarte asemănător cu româna.

Majoritatea lingviștilor sunt de acord că aromâna este un dialect al limbii române, alături de dacoromână (româna pe care o vorbește majoritatea la Nordul Dunării), meglenoromână și istoromână, iar România și-a asumat corect, de-a lungul timpului, rolul de patrie mamă pentru acești cetățeni ai Albaniei.

În noiembrie 2009, la Congresul Aromânilor, desfășurat în capitala Albaniei, l-am auzit pe actorul Ion Caramitru, președinte al Societății de Cultură Macedo-Română, evocând înalte personalități ale culturii românești care s-au implicat în susținerea cauzei aromânilor, acest "avanpost al românismului în Balcani", după expresia lui Nicolae Bălcescu. Păstrarea limbii și a obiceiurilor a fost susținută cu fonduri pentru înființarea de școli și biserici aromâne. Fluxul de fonduri dinspre România către aromânii din Albania a fost întrerupt odată cu instaurarea dictaturii comuniste în cele două țări și a fost reluat după 1989, dar la un nivel mult redus.

PERICOLUL PIERDERII IDENTITĂȚII

Chestiunea aromână este mai gravă decât pare la prima vedere, pericolul care amenință această etnie fiind acela al asimilării în cadrul altor popoare și al pierderii limbii și tradițiilor păstrate de-a lungul secolelor. Iar amenințările sunt perpetuate pe mai multe căi.

Principala problemă a aromânilor din Albania este faptul că nu au fost recunoscuți ca minoritate națională în cadrul statului albanez, ci doar ca minoritate etnolingvistică. Această calitate nu le conferă dreptul la școli, biserici sau presă în limba maternă ori la reprezentare în structurile de conducere ale statului ai cărui cetățeni loiali sunt, cu toate că statul român oferă aceste drepturi minorității albaneze din România, ceea ce ar trebui să oblige la reciprocitate pentru aromâni.

Recensământul care va avea loc în 2011, dacă s-ar desfășura corect, conform recomandărilor Comisiei Consultative a Convenției-Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale în Europa, ar putea reprezenta o șansă de a arăta adevărata dimensiune a minorității aromâne și de a convinge astfel statul albanez să îi acorde statutul la care are dreptul.

EROARE DE TEHNOREDACTARE?

Pe de altă parte, acest recensământ este perceput ca o amenințare și de aromâni, din cauza faptului că formularele care au fost făcute publice nu conțin opțiunea de apartenență la grupul etnic aromân, ci doar opțiunea pentru etnia "vlah". Dar această din urmă denumire este revendicată de aromânii care trăiesc în Grecia, eleno-vlahi, și care susțin că sunt parte a poporului elen, fiind reprezentați de Liga Panelenică a Vlahilor din Grecia.

Astfel, aromânii albanezi, care se consideră de origine română, ar putea fi contabilizați, din cauza acestei ambiguități, în dreptul minorității elene, care abia în acest fel ar ajunge la un procent considerabil din populația Albaniei. Iar pretențiile la autonomie teritorială sau pretențiile Greciei de a controla indirect teritoriul care fac parte din statul albanez ("Epirul de Nord"), ar putea crește proporțional.

De fapt, statul elen și-a urmărit permanent interesele în "Epirul de Nord", ducând o campanie constantă de asimilare în primul rând a aromânilor, dar și a albanezilor, pentru a dobândi o cât mai mare pondere în regiune. Avantajele pe care le oferă oamenilor în schimbul declarării ca etnici greci sunt considerabile: acordarea dreptului de muncă și de rezidență pe teritoriul Greciei (membră a Uniunii Europene, spre deosebire de Albania, care aspiră la integrare), dreptul la educație gratuită pentru copiii imigranților, dreptul la pensie etc..

Deci este interesant de remarcat că ambiguitatea formularului de recensământ nu este în favoarea statului albanez. Aromânii din Albania au luat poziție publică față de ceea ce ei numesc o probabilă "eroare de tehnoredactare" și au cerut remedierea, prin reformularea opțiunii etnice după cum urmează: "vlah/rămân (aromân)", "rămân" fiind numele pe care și-l dau aromânii din Albania, iar "aromân", numele internațional recunoscut al etniei. În comunicatul remis presei albaneze, asociația menționează și suspiciunea față de "eventuala instrumentalizare a recensământului în beneficiul unor terțe interese exterioare Albaniei". Președintele Asociației Culturale "Aromânii din Albania" (ACAA), Vangjel Shundi, a declarat pentru Cuget Liber că a cerut să se întâlnească personal cu ministrul de stat care răspunde de recensământul din 2011, Geng Pollo, care el însuși este de origine aromână, așteptând și acum o invitație din partea oficialului albanez.

PERICOLUL DIN INTERIORUL MINORITĂȚII

În timpul discuției pe care am purtat-o cu reprezentanții aromânilor din Albania, președintele mai sus citat, Vanghel Shundi, secretarul general Robert Collaku și Jani Gusho, a reieșit o preocupare, poate chiar mai mare decât cea manifestată în privința recensământului, față de ereziile din

interiorul etniei, care atentează grav la identitatea și istoria aromânilor. Mai precis, față de "talibanii românofobi", cum au fost calificați membrii organizațiilor "neoaromâniste" în cadrul Congresului Internațional al Aromânilor, desfășurat la Tirana în luna noiembrie 2009.

Este vorba despre pretenția organizațiilor "neoaromâniste", reprezentate de "Consiliul Armânjilor" - care încearcă să-și câștige prozeliti mai ales printre aromânii din Albania, o comunitate foarte consistentă - de a nega originea cunoscută și atestată a etniei ce se consideră parte a poporului român, înlocuind-o cu teoria fantezistă a unei populații aparte - armânji - popor regional vorbind o limbă neo-latină, cu dublă origine, greacă și latină.

Dacă acest "Consiliu al Armânjilor" face presiuni pentru recunoașterea aromânilor ca minoritate națională chiar în patria mamă - România, nu aceleași pretenții le are față de Grecia, unde se poartă cu mânuși, încercând să obțină susținere pentru ca organizația să dobândească statut participativ la Conferința INGOs (pentru organizații guvernamentale internaționale) a Consiliului Europei (cerere contestată de reprezentanții Greciei și Bulgariei).

Într-o scrisoare adresată acestui organism european și oficialității Greciei, "Consiliul Armânjilor" încearcă să le câștige bunăvoința, scriind negru pe alb: "Consiliul Armânjilor nu a vizat niciodată o soluție de tipul "minoritate națională" pentru vlahii aromâni din Grecia, care fac parte din patrimoniul național al acestui stat, considerat de ei ca patrie."

Este foarte clar că demersurile acestei organizații sunt contrare intereselor promovate de aromânii din Albania, panelenismul declarat situându-i exact de cealaltă parte a baricadei, în chestiunea recensământului. Dacă aromânii vor cu orice preț să evite a fi asimilați abuziv minorității elene, pentru a nu deveni masă de manevră pentru interesele teritoriale ale Greciei, poziția oficială a "Consiliului Armânjilor" favorizează o eventuală manipulare în sensul satisfacerii acestor interese.

"NE-AM GÂNDIT SĂ FACEM O PETIȚIE CĂTRE PREȘEDINTELE ROMÂNIEI."

Sesizând corect contradicția între demersurile Consiliului Armânjilor, președintele Asociației Culturale "Aromânii din Albania", Vangjel Shundi punctează: "Dacă țin partea panelenismului, să ceară în România statut de minoritate greacă, nu minoritate aromână!"

Reprezentanții acestei organizații sunt criticați de liderii aromânilor din Albania: "Nu suntem de acord cu Canacheu [Constantin] și cu Samara [Stere]. Ei au adepți și în Albania, dar credem că aceștia îi sprijină din interes. Ei caută profitul. În loc să investească banii pe care îi au în școli, ca să ne păstrăm limba, ei investesc în conferințe și ne dezbină. Ne-am gândit chiar să facem o petiție către președintele României pentru a-i atrage atenția cum speculează acești oameni."

ROMÂNIA TREBUIE SĂ-ȘI ASUME RĂSPUNDEREA PE CARE O ARE FAȚĂ DE AROMÂNII!

Este evident că problemele aromânilor din Albania au ajuns într-un punct de cotitură, prevestit nu demult de discursul ambasadorului României în Albania, în cadrul Congresului Aromânilor care a avut loc la Tirana: "Avertismentele sunt foarte serioase și timp nu a mai rămas. Cauza aromânească ar putea ajunge obiect de tranzacție la nivel european", spunea E.S. Viorel Stănilă în noiembrie 2009.

Este momentul în care o reacție fermă a statului român ar fi de dorit, în sensul Rezoluției adoptate de Congresul Internațional al Aromânilor, și anume: "România să-și asume deplin răspunderea pe care o are față de românitatea balcanică; să se exprime public, la nivel diplomatic, în sensul acesta; să continue și să intensifice demersurile de susținere a aromânilor de pretutindeni pentru a fi recunoscuți ca minorități naționale în țările în care trăiesc."